

Koninklijke Kentalis

Kentalis biedt ondersteuning voor mensen met TOS, zoals onderwijs, werkbegeleiding en zorg. Deze ondersteuning kan bestaan uit:

- Gesprekken met de student om inzicht te krijgen in en het omgaan met TOS
- Informatieoverdracht TOS naar school en stage
- Ondersteuning bij het halen van de referentieniveaus in Nederlandse taal, rekenen en vreemde talen
- Analyse leerresultaten
- Aanpassingen bespreken bij toetsen en examens
- Begeleiding naar en op stage
- Oplossingen bedenken voor didactische en sociaal/emotionele problemen.
- Presentaties op maat
- Cursus mindmap
- Psycho-educatie
- Empowerment

“De TOS-leerling die ik nu begeleid, raakt in de war bij een uitleg die langer duurt dan 5 minuten, maar hij is een kei in het maken van een woordweb of mindmap.”

Karin Kamp, docent CSG Vincent van Gogh, Beilen

“Als docent en mentor heb ik geleerd in het begin vooral rustig en sterk observerend te werk te gaan, om zo in te kunnen spelen op de specifieke behoeften van een TOS-leerling. Als andere docenten en klasgenoten goed geïnformeerd zijn door middel van een voorlichting, voorkomt dit veel misverstanden.”

Leontine Haanstra, docent Nassaucollege, Beilen

Meer info op:

www.ikenkentalis.nl: jongeren met TOS

www.spraaksaam.com: ervaringsdeskundigen en bondgenoten bij de vereniging SpraakSaam

www.com-pas.nl: pasje en app als hulpmiddel voor de communicatie

www.foss-info.nl: oudervereniging voor ouders van kinderen met TOS

www.TOStv.nl: informatie, filmpjes en foto's over OPSTAP, opleiding tot Ervaringswerker TOS

www.simea.nl: protocol afwijking exameneisen

www.kentalisshop.nl: Kentalis biedt cursussen en opleidingen gericht op mensen die doof, slechthorend of doofblind zijn, een taalontwikkelingsstoornis hebben of communicatief meervoudig beperkt zijn

www.steunpuntpassendonderwijs: informatie voor ouders

Koninklijke Kentalis

www.kentalis.nl

5% van de bevolking heeft TOS: een taalontwikkelingsstoornis. Ook bij u op de opleiding zitten leerlingen met TOS. TOS uit zich bij iedereen anders. De een heeft moeite met praten, de ander met het begrijpen van taal. Omdat jongeren met TOS moeite hebben met taal, gaan ze gesprekken vaak uit de weg waardoor ze zich erg eenzaam kunnen voelen.

Informatie voor docenten over een taalontwikkelingsstoornis in het voortgezet onderwijs

Wat is een taalontwikkelingsstoornis (TOS)?

Een taalontwikkelingsstoornis is een stoornis in de moedertaalvererving waardoor beperkingen optreden in het taalbegrip, de taalproductie of beide.

Studenten met TOS hebben vaak ook problemen met aandacht en geheugen. Auditieve informatie wordt soms verkeerd waargenomen of vertraagd verwerkt. Problemen met executieve functies leiden ertoe dat studenten met TOS moeite kunnen hebben met planning en besluitvorming.

Veel mensen weten niet wat TOS is. Vaak wordt TOS verward met dyslexie, stotteren, een algemene taalachterstand, een lager IQ of autisme.

“Door mijn TOS maak ik fouten en daardoor weet ik dat ik iets leer. Deze gedachte helpt mij mijn fouten te accepteren.”

Hilbrand Baar (17), vmbo theoretische leerweg, derde jaar

Samen sterk in communicatie

ONDERWIJSBEHOEFTE van de vo-leerling

1. Gelijkwaardigheid

"Ik wil liever gewoon als de anderen zijn."

Studenten met TOS willen aangestuurd worden, maar ook op hun eigen verantwoordelijkheid gewezen worden.

Benader de student met geduld, respect en begrip. Gebruik humor en zorg voor persoonlijk contact. Wees duidelijk over wat er verwacht wordt. Geef feedback en wees oplossingsgericht.

Stimuleer de student om zoveel mogelijk zelf te regelen. Wees transparant. Blijf eisen stellen. Benader de student leeftijd-conform en bespreek gepast schoolgedrag. Geef de tijd om met eigen oplossingen te komen.

2. Gehoord worden

"Ik wil zo graag me laten horen."

Studenten met TOS hebben moeite met taalvorm, taalinhoud en taalgebruik. De communicatieve redzaamheid is vaak gering. Hierdoor uiten ze zich minder makkelijk. Dat betekent niet dat ze minder behoefte aan communicatie en contact hebben.

Inzicht in mogelijkheden en acceptatie van beperking zijn essentieel. Ga ervan uit dat de student zijn verhaal wil vertellen en dat hij zich gewaardeerd wil voelen. Stimuleer contact en neem en geef tijd om te vertellen. Spreek waardering uit voor elke poging tot communicatie. Structureer de communicatie door wie-,wat-,waar-,hoe-, waarom- vragen te stellen. Voorlichting door de student met hulp van Kentalis kan helpend zijn.

3. Studieresultaten analyseren en bespreken

"Ik heb geen idee of ik mijn diploma haal."

De afspraken tussen student en opleiding worden in een ondersteuningsplan vastgelegd.

Dit is een bijlage bij de Onderwijsovereenkomst (OOK). Zorg voor een uitgebreide intake en maak afspraken die voortkomen uit de ondersteuningsvragen. Informeer de student regelmatig over actueel en gewenst niveau en bied extra lessen aan onder of na schooltijd. Verduidelijk wat belangrijk is om te leren. Geef regelmatig feedback over leeropbrengsten. Oefen en bespreek toetsen indien mogelijk. Maak gebruik van succeservaringen om prestaties te verbeteren. Informeer ouders altijd, tenzij de 18+ leerling dit niet wil.

4. Informatieverwerking

"Ik vergeet het weer steeds." "Luisteren en schrijven tegelijk is moeilijk."

Het werkgeheugen van studenten met TOS kan snel overbelast raken. Vooral grote hoeveelheden tekst en auditieve informatie worden moeilijk verwerkt, snel vergeten en onjuist opgeslagen. Een rumoerige omgeving bemoeilijkt informatieopname. Dit kan zorgen voor stress en schoolverzuim.

Begin en eindig de les met dezelfde samenvatting. Herhaal regelmatig. Laat medestudenten samenvatten. Geef de student tijd om te formuleren. Moedig het gebruik van geheugenondersteuning aan: gebruik een woordweb, mindmap, visualiseer, omcirkel highlights. Geef informatie zowel mondeling als schriftelijk (het liefst ook vooraf). Denk aan hand-outs van presentaties, filmpjes of foto's via mobiele telefoon. Gebruik en faciliteer eventueel een buddy. Ondersteun bij het vinden van informatie.

Laat luistertoetsen apart maken indien nodig.

5. Woordenschat

"Ik snap soms maar de helft van de tekst, de rest verzin ik er dan bij."

Om een tekst te begrijpen moet de student 90% van de woorden kennen.

Besteed aandacht aan woordenschat, en tekstbegrip in ALLE lessen en op de stage en tijdens praktijklessen. Selecteer (beroeps)woorden en bied ze mondeling en schriftelijk aan in concrete en vakgebonden context. Markeer kernwoorden en geef gelegenheid tot verwerking en consolidatie. Herhaal en laat nieuwe woorden opschrijven en uitspreken.

6. Informatie opzoeken

"Welk woord moet ik in de balk typen, ik kan niks met Google?"

Studenten met TOS vinden het moeilijk zoektermen te bedenken.

Denk mee met de student over hoofd- en bijzaken. Stimuleer inlezen. Verduidelijk beoordelingscriteria. Gebruik de strategie waarbij de student de tekst leest, in eigen woorden navertelt en vervolgens weer leest. Laat uitgewerkte voorbeelden bestuderen. Gebruik verschillende informatiebronnen zoals het Van Dale mbo/vo woordenboek.

7. Taalniveau

"Ik schrik soms als iemand mijn tekst voorleest, zo kinderachtig."

De zinsbouw is vaak eenvoudig. Het kost de student moeite om moeilijke woorden op te roepen en toe te passen.

Stimuleer, corrigeer en voeg complexere woorden toe en herhaal deze woorden samen met de student. Noteer een aantal woorden per gesprek en herhaal deze tijdens het volgende gesprek. Oefen met beroepswoorden, beroepsinstructies en herhaal zinnen die vaak bij schrijfopdrachten worden gebruikt. Zorg dat de student in de les wordt gehoord.

8. Oefenen in de praktijklessen en op stage

"Op de stage wacht ik af; soms weet ik niet welk gereedschap ik moet pakken."

Luisteren naar en uitvoeren van een talige opdracht met onbekende woorden kan voor verwarring zorgen. De student met TOS weet niet meer wat hij het eerst of het laatst moet doen.

Schrijf de opdracht inclusief de deelopdrachten op (opdrachtenkaart). Laat zien en benoem wat de bedoeling is. Laat nadoen en laat verwoorden. Check of de student het begrepen heeft. Geef stimulerende feedback en voeg nieuwe woorden toe. Zorg voor kennisoverdracht naar stagebegeleider en leermeester. Een ervaren stagedocent met kennis over TOS helpt om de stage tot een succes te maken. Verken de wettelijke mogelijkheden opdat de stage op een bij de student passende manier kan worden afgerond. Soms kan een verlengde stage leiden tot het gewenste resultaat.

